

Haturstal á internetinu- álitaeefni um ábyrgð (+ nokkur orð um hrelliklám)

María Rún Bjarnadóttir,
doktorsnemi við Sussex háskóla.

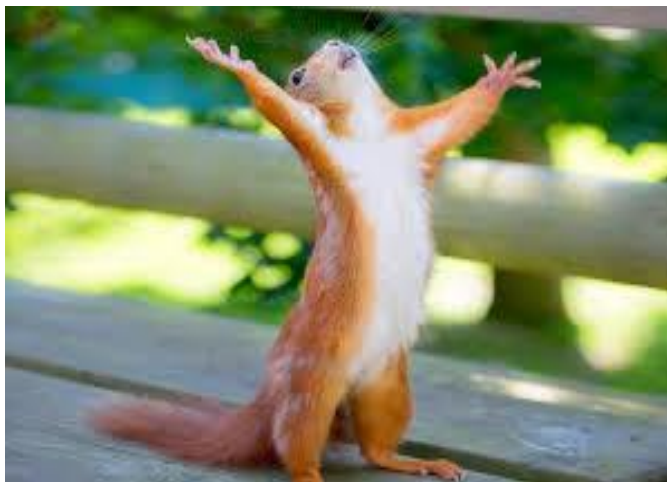
mb602@sussex.ac.uk

Jafnréttisþing 25. nóvember 2015

Yfirlit

- ▶ Rannsóknarverkefni: Takmarkar internetið mannréttindavernd? Áhrif lögsögureglna á mannréttindaskuldbindingar ríkja og samanburður á réttarstöðunni í netheimum og raunheimum. Dæmi: haturstal og hrelliklám.
- ▶ Tæknilegur rammi
 - ▶ Ze interweb
- ▶ Lagalegur rammi
 - ▶ Hver ber ábyrgð á hverju?
- ▶ Haturstal
 - ▶ Inntak
 - ▶ Dæmi
 - ▶ Samanburður
- ▶ Hrelliklám
 - ▶ Inntak
 - ▶ Dæmi
 - ▶ Álitaeefni um löggjöf
- ▶ Samantekt

Internetið: O tempora o mores!

Tæknilegur rammi

- ▶ Internetið eru gríðarmörg tæki sem tengjast saman í gegnum ýmis net sem tala sama tungumál; IP.
 - ▶ Á rætur síðar að rekja til vísindastarfsemi sem var fjármögnuð af almannafé í Bandaríkjunum annars vegar og í gegnum alþjóðlegt samstarf hins vegar.
- ▶ Fjölmargir aðilar sem koma að stýringu þess og virkni, einkaaðilar leika lykilhlutverk. Flestir í bandarískri lögsögu.
 - ▶ Samstarfssamningur ICANN og Bandaríska viðskiptaráðuneytisins.
 - ▶ Helstu tæknifyrirtækin

Lagalegur rammi

- ▶ Ýmsir þættir lúta löggjöf, en engin heildstæð löggjöf hvorki í tilteknum lögsögum eða alþjóðlega.
 - ▶ Innviðir á grundvelli fjarskiptalaga
 - ▶ Þjónusta
 - ▶ Fjölmiðlar
 - ▶ Neytendalöggjöf
- ▶ E-Commerce Directive, leidd í lög á Íslandi með lögum um rafræna þjónustu
 - ▶ Takmörkun ábyrgðar þjónustuaðila í 12. - 15. gr.
 - ▶ Notice og takedown kerfi varðandi höfundarréttarbrot og barnaklám
- ▶ Sambærilegar takmarkanir í bandarískri lögsögu
 - ▶ Þó ekki samskonar ákvæði um barnaklám og tekur ekki til leitarvéla
- ▶ Mikil áhrif lögsögureglna og mannréttindasjónarmiða um inntak tjáningarfrelsisins
 - ▶ Ekki sömu viðmið sem gilda í öllum ríkjum.
- ▶ Mannréttindasamningar taka í auknu mæli mið af netinu
 - ▶ Evrópuráðið - Budapest, Istanbul, Lanzarote
 - ▶ SP og Frank de la Rue
 - ▶ Athugasemdir eftirlitsaðila með framkvæmd mannréttinda

Haturstal - hatursáróður - hatursorðræða

Merking orða

Skilgreiningar frá SP og Evrópuráðinu

Shakespeare og skýrleiki refsheimilda

Haturstal - inntak og Mannréttindasáttmáli Evrópu

- ▶ Handyside gegn Bretlandi 1979
- ▶ Erbakan gegn Tyrklandi 2006
- ▶ Fjölmargar ákvarðanir um að taka mál ekki til efnismeðferðar
- ▶ **10. gr. [Tjáningarfrelsi.]¹⁾**
 1. Sérhver maður á rétt til tjáningarfrelsis. Sá réttur skal einnig ná yfir frelsi til að hafa skoðanir, taka við og skila áfram upplýsingum og hugmyndum heima og erlendis án afskipta stjórnvalda. Ákvæði þessarar greinar skulu eigi hindra ríki í að gera útvarps-, sjónvarps- og kvikmyndafyrirtækjum að starfa aðeins samkvæmt sérstöku leyfi.
 2. Þar sem af réttindum þessum leiðir skyldur og ábyrgð er heimilt að þau séu háð þeim formsreglum, skilyrðum, takmörkunum eða viðurlögum sem lög mæla fyrir um og nauðsyn ber til í lýðræðislegu þjóðfélagi vegna þjóðaröryggis, landvarna eða almannaheilla, til þess að firra glundroða eða glæpum, til verndar heilsu eða siðgæði manna, mannróði eða réttindum og til þess að koma í veg fyrir uppljóstran trúnaðarmála eða til þess að tryggja vald og óhlutdrægni dómstóla.
- ▶ **17. gr. [Bann við misnotkun réttinda.]¹⁾**

Ekkert ákvæði í samningi þessum skal túlka þannig að í felist hinn minnsti réttur til handa ríki, samtökum eða einstaklingum til að takast á hendur eða aðhafast nokkuð það sem miðar að því að eyða réttindum þeim einhverjum og frelsi, sem þar er lýst, eða að því að takmarka þau umfram það sem samningurinn kveður á um.

 - ▶ Kemur inn í samninginn með viðauka 11.
- ▶ Gildissviðið afmarkað við þau ríki sem eru bundin af MSE - ekki önnur.

Ábyrgðaraðilar

- ▶ Ríki
 - ▶ Verndarskylda á grundvelli mannréttindaskuldbindinga = Tryggja löggjöf, refsingar fyrir lögbrot og virka framkvæmd á grundvelli laga
 - ▶ Tengsl við fullgildingu alþjóðlega mannréttindasamninga t.d. CERD og Lanzarote
 - ▶ Einkaréttarlegt og refsiréttarlegt
- ▶ Einkaaðilar
 - ▶ Meginregla um takmörkun ábyrgðar
 - ▶ Þróun hvað varðar ábyrgð þeirra sem búa til virkan vettvang fyrir tjáningu - “active intermediates” **Í EVRÓPU**
 - ▶ Fjölmiðlar á netinu, sem byggja á viðskiptaforsendum og bjóða uppá kommentakerfi taka við skyldum og ábyrgðum tengdum tjáningarfrelsi og 2. mgr. 10. gr. þegar notendur dreifa haturstali og ummælum sem hvetja beinlínis til ofbeldis.
 - ▶ Delfi gegn Eistlandi, júní 2015.
 - ▶ Sjá einnig ráðgefandi álit ECJ C-291/13. Papasavvas. 11. September 2014
 - ▶ Verulega ólík staða þegar efni er vistað utan Evrópu
 - ▶ Útvistun mannréttindaverndar?
 - ▶ Google gegn Spáni
- ▶ Einstaklingar
 - ▶ Ábyrgjast skoðanir sínar og tjáningu fyrir dómi.

Dæmi um haturstal á netinu

- Delfi gegn Eistlandi

- ▶ Málsatvik árið 2006
 - ▶ Er bótaábyrgð fjölmiðilsins á því að hafa ekki (komið í veg fyrir að efnið kæmist í ummælakerfið) og ekki tekið efnið niður samstundist og það fór í loftið, að eigin frumkvæði í andstöðu við vernd tjáningarfrelsisins í 10. gr. MSE?
 - ▶ Bótaábyrgð vegna ærumeiðinga á einkaréttarlegum grunni.
- ▶ Ummæli til umfjöllunar:
 - ▶ “damn, as soon as you put a cauldron on the fire and there is smoke rising from the chimney of the sauna, the crows from Saaremaa are there - thinking that ... a pig is going to be slaughtered. no way”
 - ▶ “Estonian state, led by scum [and] financed by scum, of course does not prevent or punish antisocial acts by scum. But well, every [L.] has his Michaelmas ... and this cannot at all be compared to a ram’s Michaelmas. Actually sorry for [L.] - a human, after all... :D :D :D”
 - ▶ “... if after such acts [L.] should all of a sudden happen to be on sick leave and also next time the ice road is destroyed ... will he [then] dare to act like a pig for the third time? :)”
- ▶ **Sératkvæði: hrópandi þögn dómsins um undirliggjandi rásisma ummælanna**

Samanburður: ef ummælin í Delfi ættu sér rætur í hatri gegn konum.

- ▶ Alþjóðleg tölfræði bendir til þess að konur verði hlutfallslega frekar fyrir kynferðislegu aðkasti á netinu en karlar
 - ▶ Breiðbandsskýrsla SP um ofbeldi gegn konum á netinu frá 2014
 - ▶ Sænska Brottsoffermyndingheten 2015
- ▶ Konur ekki hluti af regluverkinu sem fjallar um “hatur”
 - ▶ Hvorki íslensku né á grundvelli alþjóðasamninga
- ▶ Skoða sérstaklega tilvik þar sem ummælin eru sett fram í kommentakerfum fjölmiðla
 - ▶ Karlar sem hata konur albúm
 - ▶ Flest ummæli gagnvart konum í heild, eða tilteknum hópi kvenna.
 - ▶ Langflest búin að fjarlægja úr kommentakerfum miðlanna
 - ▶ “Mikið væri gott að losna við hana til hollands hvað þá til Arabíu þar sem hún væri í raun best geymd inn í kvennabúri hjá'einhverjum snar brjáluðum Arabískum öfga múslima!!”
 - ▶ Delfi dómur - Hæstiréttur Eistlands fjallar um tvíþætta skyldu: fjölmiðli gert að koma í veg fyrir að ummæli yrðu sett í kommentakerfi og að fjarlægja hatursfull ummæli að eigin frumkvæði áður en viðkomandi sem fjallað var um óskaði eftir því

Revenge porn - Hrelliklám - hefndarklám - birting viðkvæms efnis, yfirleitt af kynferðislegum toga, án samþykkis þess sem er á myndinni, í þeim tilgangi að hrella, hefna eða kúga viðkomandi.

▶ Skilgreining

- ▶ Ekki hatur
- ▶ Ásetningur
- ▶ Ósamþykki

▶ Tilurð efnis

- ▶ Höfundur efnis - áhrif laga á inntak
- ▶ Samþykki fyrir gerð en ekki dreifingu
- ▶ Stuldur/hakk

▶ Birting efnis

- ▶ Áframsendingar - vistun efnis - gerð afrita
- ▶ Óvitaskapur
- ▶ Mismunandi stig og inntak ásetnings
 - ▶ Chan síður
 - ▶ Youvebeenposted.com

Ábyrgðaraðilar

- ▶ **Ríki**
 - ▶ Verndarskylda á grundvelli mannréttindaskuldbindinga = Tryggja löggjöf, refsingar fyrir lögbrot og virka framkvæmd á grundvelli laga
 - ▶ Ekki alþjóðlegur samningur sem fjallar sérstaklega um hefndarklám
- ▶ **Einkaaðilar**
 - ▶ ISP
 - ▶ Höfundarréttarvarið efni
 - ▶ Barnaklám
 - ▶ Samfélagsmiðlar, þjónustuveitendur, leitarvélur
 - ▶ Skilmálar, slef-regulation, tilkynning og niðurtaka
- ▶ **Einstaklingar**
 - ▶ Bótaábyrgð
 - ▶ Refsiábyrgð
 - ▶ Engin ábyrgð?

Hrelliklám - dæmi um 4Chan/Chansluts

- ▶ Dreifing - einstaklingur
 - ▶ Öflun sönnunargagna um dreifingu
 - ▶ Öflun sönnunargagna um að hlaða efni upp á síðu
- ▶ Vistun/aðgengileiki - einkaaðilar
 - ▶ Vistun í Panama
 - ▶ Meginregla um takmörkun á ábyrgð á efni notenda
 - ▶ Hafa samband við síðu ef höfundarréttarvarið eða barnaklám (undir 18 ára)
- ▶ Löggjöf og virk framkvæmd- ríki
 - ▶ Réttarbeiðnifyrirkomulag
 - ▶ Ábyrgð “hýsingarríkja”

Hrelliklám - Álitaeefni um löggjöf

▶ Einkaréttarlegt

▶ Ríki

- ▶ Ærumeiðingar í flestum ríkjum einkaréttarlegs eðlis
- ▶ Leiðbeiningar breska ríkissakóknarans til vors 2015
- ▶ FCC - neytendavernd

▶ Einkaðili

- ▶ Takmörkun ábyrgðar
- ▶ Tjáningarfrelsis sjónarmið
- ▶ Höfundarréttarvarið efni
- ▶ Framtak google til þess að hefta frekara tjón

▶ Einstaklingur

- ▶ Hugsanleg bótaskylda

Hrelliklám - álitaefni um löggjöf (2)

- ▶ Almennt þrýstingur á að gera refsivert
 - ▶ Ríki
 - ▶ Í samræmi við meginreglu um skyldu til að vernda borgarana
 - ▶ Einkaaðili
 - ▶ Reynir á samvinnu við löggæsluyfirvöld við rannsókn- stærri félög með ferli
 - ▶ Takmörkun ábyrgðar gildir - en tilkynning og niðurtaka ætti að virkjast í flestum lögsögum
 - ▶ Einstaklingur
 - ▶ Dreifing
 - ▶ Veikleiki í löggjöf
 - ▶ óskýrt til hvaða aðila tekur
 - ▶ Verulega auknar sönnunarkröfur miðað við einkaréttarlegt

Samantekt

- ▶ Ekkert nýtt undir sólinni
- ▶ Haturstal
 - ▶ Lagarammi
 - ▶ Reynir á ábyrgð virkra þjónustuveitenda í ljósi nýlegra dóma MDE og ECJ
- ▶ Hrelliklám
 - ▶ Óskýrari lagarammi þó að til séu ákvæði sem hægt er að styðjast við
 - ▶ Reynir á lögsögureglur og burði löggæslu til þess að takast á við brotin
 - ▶ Álitaefni um hvernig löggjöf nái best utan um háttsemina.
- ▶ Verulegur munur á stöðu einkaaðila í Evrópu og öðrum lögsögum, sérstaklega Bandaríkjunum. Það er hins vegar afar mikilvæg lögsaga.
- ▶ Lagaramminn og tækniramminn verða að nálgast
 - ▶ Verndarskylda stjórnvalda - sérstaklega stjórnvalda í Evrópu þar sem erfitt er að tryggja réttarframkvæmd í samræmi við réttarvernd.